

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 7.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.44>

УДК 339.926:339.972:339.982

Я. М. Гуменюк,

к. е. н., доцент кафедри міжнародного бізнесу,

*НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0091-2758>

О. А. Іващенко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8490-778X>

КОНКУРЕНТНІ ПОЗИЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОМПАНІЙ ЯК ФАКТОР ВИБОРУ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ

Y. Humeniuk,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of International Business,

Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko

National University of Kyiv

O. Ivashchenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of

International Economics, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

COMPETITIVE POSITIONS OF EUROPEAN COMPANIES AS A SELECTION FACTOR FOR INTERNATIONAL INVESTMENT PROJECTS IN THE FACE OF NEW CHALLENGES

Мета статті полягає у визначенні форм прояву політики регуляторної конкуренції в рамках просування концепту стратегічної автономії ЄС і політики кліматичної нейтральності. Встановлено, що у регуляторній політиці ЄС виокремлюється низка політик та ініціатив, які напряду впливають на конкурентні позиції європейських компаній: (1) політики, ініціативи чи нормативні акти, спрямовані на досягнення стратегічних цілей промислової та торговельної політики шляхом прямого втручання на користь обраних галузей промисловості та бізнесу ЄС; (2) регулювання та політика, спрямовані на виправлення недоліків (викривлень) ринку, насамперед у ЄС, пов'язаних з торгівлею, інвестиціями та виробництвом; (3) регулювання та політика, спрямовані насамперед на усунення ринкових збоїв, пов'язаних із методами виробництва та обробки, а також стосовно відповідності ланцюжків створення вартості стандартам управління ESG; (4) умовні заходи у відповідь на торгові заходи або поведінку партнерів. Встановлено, що прагнення ЄС до стратегічної автономії може супроводжуватись запитом на протекціоністську політику і може загострити стратегічне протистояння між ЄС і США в умовах фрагментації світової економіки. Ці занепокоєння стосуються: (1) вибіркості як щодо торгових партнерів, так і щодо місцевих галузей промисловості, які вважаються стратегічними та виділені для надання їм пріоритетної підтримки; (2) зменшення впливу торгівлі та підвищення самозабезпеченості та самодостатності; (3) пріоритетності неекономічних факторів при реалізації торговельної політики та економічної політики в цілому (зелена адженда; френдшоринг; ніашоринг); (4) ерозії СОТ та виконуваних нею функцій із врегулювання суперечок; (5) зростанню зацікавленості у створенні розгалуженої мережі регіональних торговельних угод. Стратегічна автономія ЄС постає як інструмент протидії ринковим викривленням і підвищенню ризикованості міжнародного бізнес-середовища шляхом створення сприятливих для європейських підприємств умов, що сприяють підвищенню їхньої конкурентоспроможності.

The purpose of the article is to determine the forms of manifestation of the policy of regulatory competition within the framework of promoting the concept of strategic autonomy of the EU and the policy of climate neutrality. Many Western analysts tend to view the economic disagreements between the US and the EU as contradictions between effective market economies, which largely stimulate the economic growth of Western countries. The restoration of the global economic system after the pandemic, which is accompanied by a breakdown in value chains and supply chains, geopolitical tensions in the struggle for resources of strategic importance, objectively leads to increasing competition between the US and the EU for access to export markets and suppliers, raw materials and food resources.

In contrast to the model of international normative and advisory regulation, the model adopted in the EU and a number of other interstate organizations of an integration nature is characterized by the creation of special principles and norms regulating competition and antitrust activities. These norms and principles of competition law regulate the behavior of economic actors (enterprises, companies, their associations) in the internal (single) market of the entire Union. They are enshrined in the international treaty order, and in the founding treaty of the EU, the norms of which occupy a special place in the legal system of the Union.

In European jurisprudence, the terms “regulatory competition” and “interjurisdictional competition” are often accompanied by such definitions as “race to the top”, “race to the bottom”, when, as part of the implementation of their external competencies, countries and their legal systems compete with each other in the struggle to attract investments, creation of the most favorable conditions for business activity, optimization of taxation systems, logistics and territorial location of modern production, technological process management, etc. This jurisdictional competition may encourage relaxation requirements regulating production processes, encourage stricter requirements for access to markets, and serve as the basis for preserving the existing specifics of the jurisdictions of different states. Such competition between legal systems has a negative impact on business conditions and social standards. The concept of “regulatory competition” is considered in foreign studies in comparison with the concept of “regulatory neutrality”, designed to

provide equal conditions for competing business entities on the basis of uniform regulatory requirements and rules of business. In this system of relations, the right of one subject is always limited by the right of another. And the preference for using one or another of the competing jurisdictions is determined based on the nature and conditions of international treaties governing the relevant field of activity.

The use of their competitive advantages by the EU's external partners in the interests of achieving geopolitical goals prompts the EU to search for an asymmetric response. Among the key areas are the use of economies of scale in the European market and investment flows to increase pressure on external partners, influence on global commodity and production chains, influence on the formation of economic and political preferences of third countries.

EU countries can be considered one of the largest beneficiaries of integration into global value chains (GVCs) and the offshoring that follows. At the same time, a significant part of the chains was created within the European Union, which caused an aggravation of competitive relations between the EU and the United States. Similar high involvement in global production processes not only led to a reduction in costs for the largest European transnational companies, but significantly contributed to deindustrialization in the EU countries and increased dependence on global conditions. Now the EU is trying to use the Green Agenda as a reason for restructuring European industry. The Green Pact for Europe, the transition to a low-carbon economy, the introduction of environmentally friendly energy, the reduction of CO2 emissions into the atmosphere and other initiatives in recent years indicate that the EU is seeking to find a compromise between the rules of the game established within the WTO framework and internal integration mechanisms for stimulating growth and development, which can increase market distortions in favor of European companies. In the event of a deepening of the current geopolitical crisis, as well as in the context of the persistence of a situation in which the consequences of one crisis are superimposed on the characteristics of the next, a flexible and versatile response is required on the part of national and supranational institutions.

Ключові слова: регулювання, світова економіка, міжнародна торгівля, міжнародний бізнес, міжнародний проєкт, торговельна політика, промислова політика, тарифна політика, конкуренція, стратегічна автономія, субсидія, ринок, експорт, імпорт, COT, ЄС, США, ESG.

Keywords: regulation, international trade, international business, international project, trade policy, industrial policy, tariff policy, competition, subsidy, market, export, import, WTO, EU, USA, ESG.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Запропонований Європейською комісією Закон про чисту нульову промисловість (NZIA), на думку багатьох експертів, став відповіддю на регуляторну конкуренцію з боку США, зокрема, на Закон США про скорочення інфляції (IRA), який містить низку протекціоністських інструментів, які свідомо спрямовані на стимулювання внутрішнього ринку та американського виробництва. NZIA, що є частиною Європейської зеленої угоди, прагне розширити можливості ЄС з декарбонізації, покриваючи 40% місцевих потреб до 2030 року, а також досягти геостратегічної незалежності та промислової стійкості. Завдяки різноманітності запропонованих заходів NZIA узгоджується з Тимчасовими антикризовими програмами та рамками переходу (англ. «*Temporary Crisis and Transition Framework*», TCTF), які заохочують держави-члени до підтримки діяльності із декарбонізації. Додаткові ініціативи включають Платформу стратегічних технологій для Європи (STEP) з червня 2023 року, що пропонує 10 млрд євро на сприяння розвитку сучасних інноваційних технологій. Окреслене — лише фрагмент із захоплюючої палітри стратегічного протистояння в умовах геоекономічної фрагментації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для Н. Захаріадіса [1], З. Ковачич, Р. Стренд і Т. Фьолкера [2] регуляторна політика ЄС є дієвим знаряддям озеленення стратегічних для економічного розвитку секторів. Важливість створення дієвого інструментарію підтримки промислової політики каналами монетарної, фіскальної та митної політик відзначено в працях

А. Андрусевича, Н. Андрусевич, З. Козак, В. Кравчука, В. Мовчан, А. Синиці, О. Хабатюка, К. Шор [3], Ю. Кіндзерського [4]. Виклики регуляторної конкуренції, яка зображується як джерело фрагментації світової економіки, розкрито у працях О. Булатової, В. Панченка, Н. Резнікової [5-9], О. Яценко [10]. Питання стратегічної автономії розкрито в роботах П. Таймерса [11], К. Каніна, С. Мюнха, Ф. Скаполо, Е. Стоермера і Л. Веснік-Алуєвіч [12], Р. Гріненса [13].

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні форм прояву політики регуляторної конкуренції в рамках просування концепту стратегічної автономії ЄС і політики кліматичної нейтральності.

Виклад основного матеріалу дослідження. В регуляторній політиці ЄС виокремлюється низка політик та ініціатив, які напряду впливають на конкурентні позиції європейських компаній:

1. Політики, ініціативи чи нормативні акти, спрямовані на досягнення стратегічних цілей промислової та торговельної політики шляхом прямого втручання на користь обраних галузей промисловості та бізнесу ЄС. До них належать геостратегічні цілі, зокрема зменшення залежності від партнерів, які можуть розглядатися як політичні суперники, і цілі, пов'язані з промисловою трансформацією, зокрема в контексті цілей «зеленого зростання» та цифровізації [14]. Втручання в цьому кластері безпосередньо спрямовані на надання переваг галузям і підприємствам ЄС над конкурентами з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності.

2. Регулювання та політика, спрямовані на виправлення недоліків (викривлень) ринку, насамперед у ЄС, пов'язаних з торгівлею, інвестиціями та виробництвом. Ринкові «провали» включають: ринкову владу та домінування; проблеми колективних дій, пов'язані із зовнішніми ефектами та суспільними благами (наприклад, вплив на навколишнє середовище); етичні проблеми та проблеми розповсюдження (наприклад, пов'язані з конфіденційністю та основними правами); обмежену раціональність; інформаційні асиметрії.

3. *Регулювання та політика, спрямовані насамперед на усунення ринкових збоїв*, пов'язаних із методами виробництва та обробки, а також стосовно відповідності ланцюжків створення вартості стандартам управління ESG.

4. *Умовні заходи у відповідь на торгові заходи або поведінку партнерів*. Вони передбачають реагування на політику або дії партнерів, які сприймаються як такі, що обмежують або спотворюють торгівлю, і часто намагаються виправити те, що ЄС вважає прогалинами в багатосторонньому наборі інструментів. Вони відображають занепокоєння, висловлене ЄК щодо уявної відсутності «рівних умов гри», що пояснюється широким державним втручанням у країнах-партнерах.

Схематичне зображення типології торговельних заходів за ступенем їхньої спроможності обмежувати міжнародну торгівлю (див. Рис.1) дозволяє оцінити відносну вагу «ринкового викривлення» кожного із заходів.

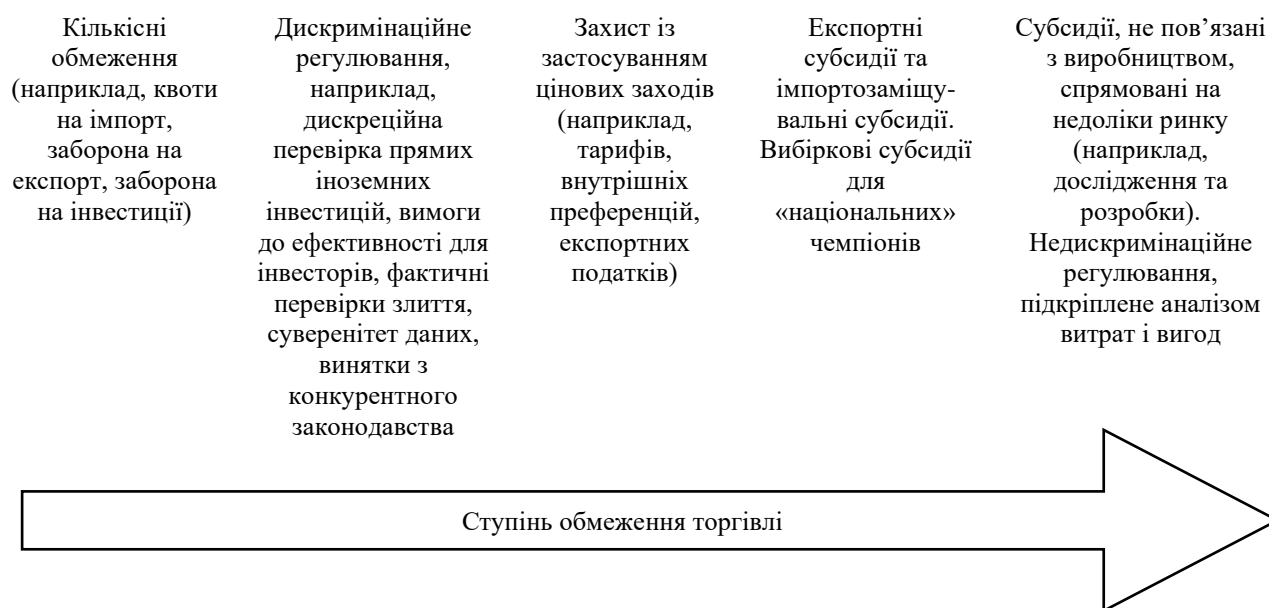

Рис. 1. Типологія торговельних заходів та їх обмеження

Джерело: укладено авторами

Окреслене свідчить, що: (1) кількісні обмеження (квоти, заборони, вимоги щодо місцевого вмісту) більше викривляють торгівлю, ніж заходи, засновані на цінах, такі як тарифи чи податки; (2) субсидії для вітчизняних виробників є більш ефективними порівняно із імпортними тарифами, оскільки вони не мають негативного впливу на споживання; що стосується субсидій, то ті, що пов'язані

з дослідженнями та розробками (R&D), менш викривлюють міжнародну торгівлю, ніж субсидії на виробництво; (3) регулювання не повинно обмежувати торгівлю більше, ніж це необхідно для досягнення конкретного політичного результату, відтак підходи до регулювання належної практики, підкріплені аналізом витрат і вигод, як правило, мінімізують обсяг торговельних обмежень.

Зображена типологія (див. Рис.1) напряду узгоджується із регуляторною «логікою», що лежить в основі угод СОТ, і полягає в: забороні кількісних обмежень і дискримінаційних заходів; трансформації кількісних обмежень в тарифи, які потім знижуються в односторонньому порядку або шляхом переговорів; забезпеченні відносно більшої гнучкості у впровадженні недискримінаційних регуляторних заходів і субсидій, при одночасному контролю їхніх транскордонних переливів. Хоча заходи на «лівому» кінці спектру апріорі є більш обмежувальними для торгівлі, ніж заходи на «правому» кінці, фактичний економічний вплив будь-яких конкретних заходів залежатиме від їх жорсткості та частоти, а також їх обсягу з точки зору продукту/галузевого охоплення.

До проявів регуляторної конкуренції в політиці ЄС ми можемо віднести ряд ініціатив та планів, затверджених на рівні Єврокомії, зокрема:

(1) Стратегічні цілі промислової та торгової політики (включаючи геостратегічні цілі).

- **Нова промислова стратегія для Європи.** Стратегія високого рівня, побудована на 5 стовпах, що забезпечують однакові умови гри на міжнародному рівні (що стосується промислових субсидій та державного втручання). Стратегія була спочатку запущена в 2020 році, а потім оновлена в 2021 році, спираючись на цілі зменшення «стратегічної залежності» та підвищенні стійкості. Сама по собі стратегія передбачає значну увагу до інструментів політики, які можуть прискорити промислові перетворення, зокрема через державну фінансову підтримку (субсидії та закупівлі).

- **Механізм перевірки іноземних інвестицій.** Основна увага приділяється чутливим/стратегічним секторам (наприклад, охорона здоров'я, енергетика, транспорт, ЗМІ, оборона, фінансова інфраструктура).

- **Закон про чіпи.** Три стовпи: (1) інвестиції в дослідження та розробки; (2) субсидії для залучення інвестицій у ливарні виробництва та розширення виробництва з метою досягнення 20% світового виробництва; (3) моніторинг ланцюгів доданої вартості з можливістю впровадження низки заходів для забезпечення поставок. Може містити: фінансові стимули, субсидії, закупівлі, експортні обмеження.

- **Регламент Ради щодо надзвичайних ситуацій стосовно медичних контрзаходів.** Спрямований на підвищення спроможності ЄС реагувати на кризи в галузі охорони здоров'я, розвивати «резервні» потужності для виробництва вакцин і ліків під час кризи; зменшити залежність від іноземних постачальників.

- **Регламент подвійного використання.** Регулює експорт із ЄС, транзит через територію ЄС продуктів, які вважаються «чутливими» через їх потенційне подвійне військове та цивільне використання. Деякі товари (наприклад, окремі типи електронного, комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання) вимагають обов'язкового дозволу перед експортом до країн, які не входять до «білого списку». Інші потребують дозволу, якщо експортер знає, що використання за призначенням є несанкціонованим.

- **Воднева стратегія для кліматично нейтральної Європи.** Мета – сприяти розгортанню широкомасштабного виробництва чистого водню до 2030 року. Державне фінансування головним чином спрямоване на заохочення інноваційного розвитку та здійснення енергетичного переходу.

- **Фармацевтична стратегія для Європи.** Метою є забезпечення конкурентоспроможності та інноваційності виробництва в межах ЄС та досягнення стійкості ланцюга поставок у ЄС шляхом зменшення вразливості за рахунок розвитку державно-приватного партнерства і використання субсидій.

- **Переглянута Директива про відновлювані джерела енергії.** Встановлює цілі щодо виробництва енергії з відновлюваних джерел для

досягнення цілей скорочення викидів і механізмів співпраці для досягнення цих цілей. Ці механізми включають спільні проєкти та спільні схеми підтримки за участю держав-членів ЄС. Разом із програмою RePowerEU вони спрямують значні фінансові ресурси на підтримку впровадження різних технологій відновлюваної енергії.

- **Космічний пакет ЄС.** Ініціатива спрямована на забезпечення кібербезпеки та зменшення залежностей і, отже, вразливості в епоху цифровізації. спрямована на зменшення критичних залежностей, які визначаються як залежність від ключової інфраструктури та вхідних даних. Це може зменшити можливості для участі в ініціативі для країн, які не є членами ЄС.

- **Поправка до регламенту стандартизації ЄС.** Пропозиція відображає занепокоєння ЄС щодо того, що організації, що не входять до ЄС, можуть мати неправомірний вплив на європейські організації, що встановлюють стандарти (ESO), і таким чином можуть діяти всупереч пріоритетам ЄС. Метою є забезпечення більшої відповідності стратегічним цілям.

- **Винятки щодо державної допомоги та IPCEI (важливих проєктів для спільного європейського інтересу).** Розширює сферу застосування субсидій, що надаються в рамках державної допомоги. Політичний тиск, зокрема з боку Франції, Німеччини щодо необхідності адаптації правил державної допомоги для підтримки європейської конкурентоспроможності свідчить про те, що цей інструмент може бути використано як канал для більш активного використання субсидій, у тому числі тих, що підпадають під сферу дії правил COT.

(2) Правила та політика, спрямовані на виправлення недоліків ринку в ЄС:

- **Пропозиція щодо Закону про штучний інтелект.** Прагне регулювати штучний інтелект (ШІ) горизонтально, встановлюючи вимоги, яким мають відповідати ESO, які розробляють стандарти продуктів. Суворість вимог залежить від класифікації ризику. Продукти, які втілюють штучний інтелект «високого ризику», повинні продемонструвати відповідність перед

розміщенням на ринку. Регулювання має екстратериторіальну дію, оскільки воно поширюється на будь-якого виробника чи розробника, який розміщує продукт на єдиному ринку ЄС.

- **Цифровий збір.** Реакція на ринкову владу певної цифрової платформи та пов'язаного цифрового бізнесу. Австрія, Франція та Іспанія є членами ЄС, які запровадили податок на цифрові послуги. Розглядає дані як аналог ресурсу та прагне оподатковувати прибуток. Також має на меті боротися з переміщенням прибутку та міжнародним арбітражем. З позицій американського бізнесу, ці податки є де-факто дискримінаційними.

- **Стандарт зелених облігацій.** Призначений для сприяння інвестиціям в облігації, які відповідають стандартам ESG, і таким чином допомагає бізнесу та урядам залучати фінансування у сталі проекти. Емітенти матимуть надійний інструмент, щоб продемонструвати, що вони фінансують екологічні проекти, узгоджені з таксономією ЄС.

- **Хмарна схема ЄС.** Має на меті гармонізувати стандарти кібербезпеки в хмарних сервісах ЄС. Схема є добровільною та охоплює різні сектори. Передбачено три рівні сертифікації: базовий, суттєвий і високий. Очікується, що високий рівень включатиме вимогу цифрового суверенітету.

- **Закон про управління даними (DGA).** В першу чергу призначений для полегшення обміну, спільної обробки та повторного використання даних (індивідуальних та корпоративних) у межах ЄС і підтримки послуг посередництва. Постачальники послуг із передачі даних, що не входять до ЄС, можуть бути зобов'язані відкрити інформацію про свою діяльність.

- **Закон про цифрові послуги.** Застосовується до онлайн-посередників (до яких належать постачальники хмарних сервісів і платформ). Зобов'язання включають протидію незаконному використанню Інтернету (включно з продуктами та послугами), підвищення прозорості (наприклад, шляхом більш чіткого визначення положень і умов, відмови від використання так званих «темних шаблонів»), припинення цільової реклами для неповнолітніх. Спеціальні правила застосовуються до платформ, які охоплюють понад 10% із 450 мільйонів споживачів у Європі.

- **Закон про цифрові ринки.** Застосовується до «гейткіперів», які є потужними платформами, що контролюють основні сервіси принаймні в трьох країнах-членах. Мета полягає в тому, щоб запобігти зловживанню ними своїм домінуючим становищем і запобігти використанню приватних даних, зібраних під час надання існуючих послуг, для розробки інших послуг.

(3) Заходи для корекції ринкових провалів, пов'язаних із методами виробництва.

- **Корпоративна перевірка стійкості.** Вимагає від підприємств виявляти та, за необхідності, запобігати, припиняти чи пом'якшувати негативний вплив своєї діяльності на навколишнє середовище і дотримуватись прав людини. Передбачає перегляд ланцюгів створення вартості і ланцюгів поставок.

(4). Умовні заходи у відповідь на торгові заходи або поведінку партнерів.

- **Інструмент боротьби з примусом (АСІ).** Надає можливість для ЄС вжити заходів у відповідь на примусові заходи, вжиті третіми сторонами, або стримати треті сторони від вжиття примусових заходів. Визначення «примусу» є широким і залишає значну свободу дій ЄС щодо визначення, що є примусом, а що ні. Ціллю може стати будь-яка країна, яка, як вважається, діє за примусом. Ціллю може бути будь-який сектор або кілька секторів.

- **Інструмент зовнішньої субсидії.** Має на меті усунення несприятливих наслідків іноземних субсидій, що впливають на злиття та поглинання, а також на закупівлі в ЄС. Відображає занепокоєння з приводу спотворень конкуренції та іноземної власності чи участі в стратегічних секторах/активах

Вже згадуваний механізм NZIA містить низку заходів: (1) прискорення затвердження стратегічних проєктів з нульовими викидами шляхом створення єдиного органу в кожній державі-члені ЄС; державам-членам рекомендується визначити динаміку переходу до нульових викидів на регіональному рівні для чітко визначених промислових секторів, що значно зменшує адміністративні перешкоди для окремих проєктів; (2) створення європейського ринку уловленого CO₂ з метою гарантування ємності сховищ для 50 мільйонів тонн CO₂ до 2030 року; Закон зобов'язує держави-члени систематично визначати

потенційні місця зберігання та інфраструктуру, необхідну для їх використання; серед інших заходів компанії нафтогазового сектора мають зробити свій внесок у досягнення цієї мети пропорційно їх частці в європейському видобутку нафти і газу; (3) створення провідних ринків для технологій з нульовим рівнем викидів шляхом включення нових критеріїв стійкості до державних тендерів, наприклад, цим додатковим критерієм має відповідати не менше 30 відсотків потужностей відновлюваної енергетики, що виставляються на аукціон щороку, або мінімум 6 гігават (мета полягає в тому, щоб зробити внесок у подальший розвиток європейських ланцюжків поставок); (4) розвиток потенціалу для навчання працівників ключових галузей; (5) створення європейської платформи з нульовим рівнем викидів як центрального вузла співробітництва та обміну інформацією між європейськими країнами [15].

Тимчасова антикризова програма (Temporary Crisis Framework, TCF) доповнює існуючий набір інструментів державної допомоги багатьма іншими можливостями, вже доступними державам-членам, такими як заходи, що забезпечують компенсацію компаніям за шкоду, безпосередньо понесену внаслідок виняткових обставин, а також заходи, викладені у повідомленнях Комісії щодо розвитку енергетичного ринку [16]. TCF дозволить державам-членам: (1) надавати обмежені обсяги допомоги компаніям, які постраждали від кризи або пов'язані з російсько-українською війною санкцій та контрсанкцій; (2) забезпечити наявність достатньої ліквідності підприємств; (3) компенсувати компаніям додаткові витрати, понесені через високі ціни на газ та електроенергію. Заходи такого типу будуть доступні також компаніям, які можуть зіткнутися з гострою потребою у ліквідності у зв'язку з поточними обставинами, що настали за пандемією коронавірусу. У рамках TCF державам-членам також пропонується включити вимоги стійкості при наданні допомоги для покриття додаткових витрат на електроенергію, пов'язаних із високими цінами на газ та електроенергію [17].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Прагнення ЄС до стратегічної автономії може супроводжуватись запитом на протекціоністську політику і може загострити стратегічне протистояння між ЄС

і США в умовах фрагментації світової економіки. Ці занепокоєння стосуються: (1) вибіркості як щодо торгових партнерів, так і щодо місцевих галузей промисловості, які вважаються стратегічними та виділені для надання їм пріоритетної підтримки; (2) зменшення впливу торгівлі та підвищення самозабезпеченості та самодостатності; (3) пріоритетності неекономічних факторів при реалізації торговельної політики та економічної політики в цілому (зелена адженда; френдшоринг; ніашоринг); (4) ерозії СОТ та виконуваних нею функцій із врегулювання суперечок; (5) зростанню зацікавленості у створенні розгалуженої мережі регіональних торговельних угод. Стратегічна автономія ЄС постає як інструмент протидії ринковим викривленням і підвищенню ризикогенності міжнародного бізнес-середовища шляхом створення сприятливих для європейських підприємств умов, що сприяють підвищенню їхньої конкурентоспроможності. Відкрита стратегічна автономія передбачає підтримку внутрішньої політики для зміцнення економіки ЄС і сприяння позиціонуванню ЄС як світового лідера в реформованій системі управління глобальною торгівлею, заснованої на правилах. При цьому навіть недискримінаційні політики та правила можуть спричинити торговельні витрати для ЄС та партнерів, непропорційні очікуваним вигодам. Іншими словами, із позицій ефектів міжнародної торгівлі, передбачені заходи можуть бути більш обмежувальними для торгівлі, ніж це необхідно для досягнення поставлених цілей. Це, у свою чергу, може бути наслідком того, що односторонні правила не відповідають міжнародним стандартам співпраці. Відтак нормативна та регуляторна фрагментація накладає витрати на міжнародну торгівлю та міжнародний бізнес. Окреслене свідчить, що навіть у разі, коли здатність ЄС встановлювати правила і спонукає до їхньої конвергенції на глобальному рівні, апріорі немає жодної гарантії щодо оптимальності правил, навколо яких відбувається така конвергенція. Відтак завжди існуватиме певний діапазон витрат і втрат, які продукуватимуться в умовах регуляторної конкуренції та геоекономічного суперництва, які, зрештою, і символізують обернену сторону процесів фрагментації світової економіки.

Література

1. Zahariadis N. Ambiguity and choice in European public policy. *Journal of European Public Policy*. 2008. Vol. 15(4). P. 514–530.
2. Kovacic Z., Strand R., Völker T. The circular economy in Europe. Critical perspectives on policies and imaginaries. London: Routledge, 2019. 208 pp.
3. Resource and Analysis Center “Society and Environmen”. European Dreen Deal: opportunities and threats to Ukraine. 2020. URL: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/09/web_european-green-deal_2020_en.pdf
4. Кіндзерський Ю. Структурна політика в контексті всеохоплюючої індустріалізації: виклики і пріоритети. *Соціально-гуманітарні дослідження та інноваційна освітня діяльність*: Матеріали II міжнародної наукової конференції (м. Дніпро, 26-27 червня 2020 р.). Дніпро: СПД "Охотник", 2020. С. 203-207.
5. Panchenko V., Reznikova N., Bulatova O. Regulatory Competition in the Digital Economy: New Forms of Protectionism. *International Economic Policy*. 2020. № 32/33. P. 49–79.
6. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.
7. Резнікова Н., Панченко В. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики. Київ: Аграр Медіа Груп, 2023. 234 с.
8. Іващенко О.А., Резнікова Н.В. Роль монетарної політики в досягненні економічної стабільності: асиметрії трансмісійного механізму. *Економіка та держава*. 2016. № 3. С. 7-12.
9. Резнікова Н.В., Іващенко О.А. Проблема реінституціоналізації світової економіки в умовах незалежності: нові виклики глобальному регулюванню. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 10. С. 5–10.
10. Reznikova N., Bulatova O., Yatsenko O., Ivashchenko O. Fiscal instruments of regulatory competition in the face of challenges to macroeconomic stability during a pandemic COVID-19. *Economic of development*. 2022. Vol. 21(2). P. 37-41.

11. Timmers P. Cybersecurity is forcing a rethink of strategic autonomy. *The Oxford University Politics Blog*. 14.09.2018. URL: <https://blog.politics.ox.ac.uk/cybersecurity-is-forcing-a-rethink-of-strategic-autonomy/>
12. Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond / C. Cagnin, S. Muench, F. Scapolo, E. Stoermer, L. Vesnic Alujevic. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC125994>
13. Geenens R. Sovereignty as Autonomy. *Law and Philosophy*. 2017. №36(5). P. 495-524.
14. Findeisen F., Mack S. Do more with more. How the EU can improve funding for the European Green Deal. 2023. URL: https://www.delorscentre.eu/fileadmin/2_Research/1_About_our_research/2_Research_centres/6_Jacques_Delors_Centre/Publications/20230525_SMack_FFindeisen_GreenDeal.pdf
15. EC. State aid: Commission adopts Temporary Crisis Framework to support the economy in context of Russia's invasion of Ukraine. 2022. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_1949
16. Institut Rousseau. Road to Net Zero. Bridging the green investment gap. 2024. URL: https://www.greens-efa.eu/files/assets/docs/rtonz_-_full_report__embargo_version___3_.pdf
17. Letta E. Much More Than a Market – Speed, Security, Solidarity: Empowering the Single Market to Deliver a Sustainable Future and Prosperity for All EU Citizens. 2024. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>

References

1. Zahariadis, N. (2008), “Ambiguity and choice in European public policy”, *Journal of European Public Policy*, vol. 15, no. 4, pp. 514–530.
2. Kovacic, Z., Strand, R. and Völker, T. (2019), *The circular economy in Europe. Critical perspectives on policies and imaginaries*, Routledge, London, UK.

3. Resource and Analysis Center “Society and Environment” (2020), “European Green Deal: opportunities and threats to Ukraine”, available at: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/09/web_european-green-deal_2020_en.pdf (Accessed 2 July 2024).

4. Kindzers'kyi, Yu. (2020), “Structural policy in the context of inclusive industrialization: challenges and priorities”, *Materialy II Mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi* [Proceedings of the II International Scientific Conference], Sotsial'no-humanitarni doslidzhennya ta innovatsiyna osvitnya diyal'nist' [Socio-humanitarian research and innovative educational activities], SPD “Okhotnyk”, Dnipro, Ukraine, pp. 203-207.

5. Panchenko, V., Reznikova, N. and Bulatova, O. (2020), “Regulatory Competition in the Digital Economy: New Forms of Protectionism”, *International Economic Policy*, vol. 32/33, pp. 49–79.

6. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2022), *Minni polia mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky: iak krainam ne vtratyty zdatnist' do rozvytku* [Minefields of international economic policy: how countries do not lose their ability to develop], Ahrar Media Hrup, Kyiv, Ukraine.

7. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2023), *Reportazhi iz tsyvilizatsiinykh frontiv. Na peredovii mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky* [Reports from civilizational fronts. At the forefront of international economic policy], Ahrar Media Hrup, Kyiv, Ukraine.

8. Ivashchenko, O. and Reznikova, N. (2016), “The role of monetary policy in attaining economic stability: the asymmetries of transmission mechanism”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 3, pp. 7–12.

9. Ivaschenko, O. and Reznikova, N. (2017), “Problem of Re-institutionalization of the Global Economy in the Neo-dependence Context: New Challenges to the Global Regulation”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, no. 10, pp. 5-10.

10. Reznikova, N., Bulatova, O., Yatsenko, O. and Ivashchenko O. (2022), “Fiscal instruments of regulatory competition in the face of challenges to

macroeconomic stability during a pandemic COVID-19”, *Economic of development*, vol. 21, vol. 2, pp. 37-41.

11. Timmers, P. (2018), “Cybersecurity is forcing a rethink of strategic autonomy”, *The Oxford University Politics Blog*, available at: <https://blog.politics.ox.ac.uk/cybersecurity-is-forcing-a-rethink-of-strategic-autonomy/> (Accessed 2 July 2024).

12. Cagnin, C., Muench, S., Scapolo, F., Stoermer, E. and Vesnic Alujevic, L. (2021), *Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, LU.

13. Geenens, R. (2017), “Sovereignty as Autonomy”, *Law and Philosophy*, vol. 36, no. 5, pp. 495-524.

14. Findeisen, F. and Mack, S. (2023), “Do more with more. How the EU can improve funding for the European Green Deal”, available at: https://www.delorscentre.eu/fileadmin/2_Research/1_About_our_research/2_Research_centres/6_Jacques_Delors_Centre/Publications/20230525_SMack_FFindeisen_GreenDeal.pdf (Accessed 2 July 2024).

15. EC (2022), “State aid: Commission adopts Temporary Crisis Framework to support the economy in context of Russia's invasion of Ukraine”, available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_1949 (Accessed 2 July 2024).

16. Institut Rousseau (2024), “Road to Net Zero. Bridging the green investment gap”, available at: https://www.greens-efa.eu/files/assets/docs/rtonz_-_full_report__embargo_version___3_.pdf (Accessed 2 July 2024).

17. Letta, E. (2024), “Much More Than a Market – Speed, Security, Solidarity: Empowering the Single Market to Deliver a Sustainable Future and Prosperity for All EU Citizens”, available at: <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf> (Accessed 2 July 2024).

Стаття надійшла до редакції 05.07.2024 р.